

บทที่ 5

สรุปและเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิเคราะห์

เห็ดหอมเป็นที่นิยมและรู้จักกันดี ในลักษณะของอาหารจีนและญี่ปุ่นมานานแล้ว เนื่องจากมีประโยชน์ทั้งทางโภชนาการและทางเศรษฐกิจสูง นิยมบริโภคเห็ดหอมกันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากเห็ดหอมมีสารอาหารที่มีคุณสมบัติในการขจัดไขมันในเส้นโลหิต สามารถลดความดันโลหิตได้เป็นอย่างดี

ปัจจุบันเห็ดหอมมีการเพาะเลี้ยงได้ดีทางภาคเหนือของประเทศไทย เดิมใช้ไม้เนื้อแข็งที่เรียกว่า ไม้ก่อ เป็นวัสดุค้ำ ต่อมาได้มีการพัฒนามาเพาะเลี้ยงในถุงพลาสติกได้ผลดี จึงมีผู้สนใจเพาะเลี้ยงเห็ดหอมในถุงพลาสติกเพิ่มมากขึ้น เป็นเรื่องที่น่าสนใจว่าผลตอบแทนที่ได้รับจะคุ้มค่าในการลงทุนเพาะเลี้ยงเห็ดหอมหรือไม่

การศึกษาในครั้งนี้ จึงได้ศึกษาถึงต้นทุนและผลตอบแทนของการเพาะเลี้ยงเห็ดหอม ในอำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับผู้เพาะเลี้ยงเห็ดหอม ในอำเภอคอยสะเก็ด จำนวน 38 ราย จาก 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลเชิงคอย ตำบลหลวงเหนือ ตำบลแม่โป่ง ตำบลป่าเมี่ยง ตำบลเทพเสด็จ และตำบลป่าป้อ แบ่งขนาดฟาร์มเพาะเลี้ยงเป็น ขนาดเล็ก (ก้อนเห็ดหอมน้อยกว่า 25,000 ก้อน) จำนวน 20 ราย ขนาดกลาง (ก้อนเห็ดหอม 25,000 - 60,000 ก้อน) จำนวน 5 ราย และขนาดใหญ่ (ก้อนเห็ดหอมตั้งแต่ 60,000 ก้อน ขึ้นไป) จำนวน 13 ราย ซึ่งเป็นการเพาะเลี้ยงโดยซื้อหัวเชื้อในเมล็ดธัญพืชแล้วนำมาแช่ลงในก้อนเชื้อเห็ดหอมทำการเปิดดอกและเก็บผลผลิตจำนวน 36 ราย และการเพาะเลี้ยงเชื้อบริสุทธิ์จนกระทั่งทำการเปิดดอกและเก็บผลผลิตจำนวน 2 ราย จากการศึกษาสามารถสรุปผลได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เพาะเลี้ยงเห็ดหอม

จำนวนสมาชิกในครอบครัวของผู้เพาะเลี้ยง มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 155 คนมีสมาชิกที่ช่วยเพาะเลี้ยงเห็ดหอมจำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 58.71 ของสมาชิกในครอบครัว แสดงให้เห็นว่าสมาชิกในครอบครัวเป็นแรงงานที่สำคัญในการช่วยเพาะเลี้ยงเห็ด

พื้นที่เพาะเลี้ยงเห็ดของผู้เพาะเลี้ยงเห็ดหอมในอำเภอคอยสะเก็ด โดยส่วนใหญ่มีพื้นที่ใช้เพาะเลี้ยงเห็ดหอมของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 81.71 ของพื้นที่เพาะเลี้ยงทั้งหมด และมีพื้นที่ที่เช่าเพื่อเพาะเลี้ยงเห็ดหอม คิดเป็นร้อยละ 18.29 ของพื้นที่เพาะเลี้ยงทั้งหมด

ผู้เพาะเลี้ยงมีฟาร์มการเพาะเลี้ยง โดยแยกขนาดฟาร์มเพาะเลี้ยงตามจำนวนก้อนเห็ดหอม โดยส่วนใหญ่มีฟาร์มเพาะเลี้ยงขนาดเล็กซึ่งมีจำนวนก้อนเห็ดหอมน้อยกว่า 25,000 ก้อน มีจำนวน 20 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.63 รองลงมามีฟาร์มเพาะเลี้ยงขนาดใหญ่ ซึ่งมีจำนวนก้อนเห็ดหอมตั้งแต่ 60,000 ก้อนขึ้นไป จำนวน 13 ราย คิดเป็นร้อยละ 34.21 และฟาร์มเพาะเลี้ยงขนาดกลางซึ่งมีจำนวนก้อนเห็ดหอมระหว่าง 25,000 – 60,000 ก้อน มีจำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.16

เหตุผลที่ผู้เพาะเลี้ยงเห็ดหอมนิยมเพาะเลี้ยงเห็ดหอม ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าเห็ดหอมจำหน่ายได้ราคาดี คิดเป็นร้อยละ 92.11 รองลงมาคือ ปลูกตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริและปลูกตามญาติพี่น้องเพื่อนบ้าน

แหล่งข้อมูลที่ผู้เพาะเลี้ยงเห็ดหอมได้รับและผู้ที่ทำให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในการเพาะเลี้ยงเห็ดหอม โดยส่วนใหญ่ได้รับจากเพื่อนผู้เพาะเลี้ยงเห็ดหอม จำนวน 23 ราย คิดเป็นร้อยละ 60.53 รองลงมาได้แก่ เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาห้วยฮ่องไคร้ จำนวน 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 47.37 ผู้เพาะเลี้ยงยังต้องการการให้ความรู้และการดูแลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงการเพาะเลี้ยง

โดยส่วนใหญ่ผู้เพาะเลี้ยงกู้ยืมเงินมาลงทุนทำฟาร์มเห็ดหอม จำนวน 29 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 76.32 ส่วนใหญ่กู้ยืมเงินจากเงินกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 17 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.62

ผู้เพาะเลี้ยงเห็ดหอมส่วนใหญ่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาล จำนวน 29 ราย คิดเป็นร้อยละ 76.32 โดยได้รับความช่วยเหลือในด้านเงินกู้จากเงินกองทุนหมู่บ้าน และผู้เพาะเลี้ยงส่วนใหญ่ยังต้องการให้รัฐบาลช่วยเหลือในด้านเงินกู้และเงินช่วยเหลือเพิ่มโดยขยายวงเงินกู้และลดอัตราดอกเบี้ยลง เป็นจำนวน 27 ราย คิดเป็นร้อยละ 71.05 แสดงให้เห็นว่าเงินลงทุนถือเป็นปัญหาสำคัญของผู้เพาะเลี้ยงเห็ดหอม

ในพื้นที่เพาะเลี้ยงส่วนใหญ่มีการรวมตัวของกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงเห็ดหอม จำนวน 31 ราย คิดเป็นร้อยละ 81.58 และมีผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกจำนวน 25 ราย คิดเป็นร้อยละ 80.65 เนื่องจากได้รับความช่วยเหลือด้านเงินกู้ และมีผู้เพาะเลี้ยงจำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 19.35 ที่ไม่เป็นสมาชิกในกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงเห็ดหอมเนื่องจากไม่ใช่คนในพื้นที่ จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้เพาะเลี้ยงเห็นความสำคัญในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มการเพาะเลี้ยงเห็ด

แหล่งน้ำที่ใช้เพาะเลี้ยงเห็ดหอม พบว่าผู้เพาะเลี้ยงเห็ดหอมส่วนใหญ่ ใช้แหล่งน้ำจากแม่น้ำ ได้แก่ แม่น้ำแม่กวัง แม่น้ำแม่ฮ่องฮัก และแม่น้ำแม่โป่ง จำนวน 17 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.74 ซึ่งเป็นแหล่งน้ำสายใหญ่ที่ใช้ได้ตลอดทั้งปี

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงเห็ดหอม ส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคจากราคาเห็ดหอมที่ไม่แน่นอน จำนวน 36 ราย คิดเป็นร้อยละ 94.74 นอกจากนั้นยังมีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับจำนวนผลผลิตเห็ดหอมที่ไม่แน่นอน และเห็ดหอมตายได้ง่ายจากการเป็นโรค เช่น โรคเชื้อราต่างๆ เป็นต้น ผู้เพาะเลี้ยงจึงต้องการความรู้และคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่และผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ

ความต้องการในการเพาะเลี้ยงเห็ดหอมเพิ่มขึ้นในอนาคต ผู้เพาะเลี้ยงส่วนใหญ่มีความต้องการเพาะเลี้ยงเห็ดหอมเพิ่มขึ้น จำนวน 32 ราย คิดเป็นร้อยละ 84.21 เนื่องจากเห็นว่าเห็ดหอมจำหน่ายได้ราคาดีและต้องการขยายกิจการ

ส่วนที่ 2 ต้นทุนการเพาะเลี้ยงเห็ดหอมในอำเภอคอยสะเก็ด

ต้นทุนการเพาะเลี้ยงเห็ดหอม ประกอบด้วยต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ ซึ่งต้นทุนผันแปรประกอบด้วย ค่าแรงงาน ค่าวัสดุ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ส่วนต้นทุนคงที่ประกอบด้วย ค่าเช่าและค่าภาษีโรงเรือน รวมถึงค่าเสื่อมราคาเครื่องมือและอุปกรณ์

ต้นทุนการเพาะเลี้ยงเห็ดหอมของฟาร์มเพาะเลี้ยงขนาดเล็ก ฟาร์มเพาะเลี้ยงขนาดกลาง และฟาร์มเพาะเลี้ยงขนาดใหญ่มีต้นทุนรวมเฉลี่ยต่อก้อนเห็ดหอม 1,000 ก้อนเท่ากับ 6,470.69 บาท 5,822.45 บาท และ 5,510.73 บาท ตามลำดับ และจากการเปรียบเทียบต้นทุนของฟาร์มเพาะเลี้ยงขนาดใหญ่ที่มีการเพาะเลี้ยงแตกต่างกันในขั้นตอนการเพาะเลี้ยงหัวเชื้อบริสุทธิ์และเชื้อเห็ดในเมล็ดข้าวฟ่างในแบบที่ 2 กับการซื้อขวด หัวเชื้อเมล็ดข้าวฟ่างมาใช้ ในแบบที่ 1 พบว่าสามารถประหยัดต้นทุนได้หากเพาะหัวเชื้อเองในฟาร์มแบบที่ 2 จำนวนเท่ากับ 32.84 บาทต่อก้อนเห็ดหอม 1,000 ก้อน แต่ยังมีข้อจำกัดในด้านเทคนิคและความรู้ในการเพาะเลี้ยงเชื้อบริสุทธิ์และความคุ้มค่ากับก้อนเห็ดหอมที่ต้องมีปริมาณมากในการเพาะเลี้ยง

สำหรับต้นทุนรวมเฉลี่ยของผู้เพาะเลี้ยงเห็ดหอมในอำเภอคอยสะเก็ด เท่ากับ 5,754.90 บาท ซึ่งประกอบไปด้วยต้นทุนผันแปร ได้แก่ ค่าแรงงานในการทำก้อนเชื้อเห็ดและการดูแลและเก็บดอกเห็ด จำนวนเฉลี่ยเท่ากับ 1,111.49 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.22 ของต้นทุนผันแปร มีค่าวัสดุจำนวนเท่ากับ 3,926.94 บาท คิดเป็นร้อยละ 74.97 ของต้นทุนผันแปร ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เป็นจำนวน

เท่ากับ 199.55 บาท คิดเป็นร้อยละ 3.81 ของต้นทุนผันแปร และต้นทุนคงที่จำนวนเท่ากับ 516.92 บาทต่อก่อนเห็ดหอม 1,000 ก้อน คิดเป็นร้อยละ 8.98 ของต้นทุนรวม

ส่วนที่ 3 ผลตอบแทนจากการเพาะเลี้ยงเห็ดหอม ในอำเภอคอยสะเกิด

ผลผลิตเฉลี่ยต่อก่อนเห็ดหอม 1,000 ก้อนของ ฟาร์มเพาะเลี้ยงขนาดเล็ก ฟาร์มเพาะเลี้ยงขนาดกลาง และฟาร์มเพาะเลี้ยงขนาดใหญ่ มีผลผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 104.78 กิโลกรัม, 101.67 กิโลกรัม และ 104.55 กิโลกรัม ตามลำดับ มีราคาซื้อขาย 101.30 บาทต่อกิโลกรัม, 106.67 บาทต่อกิโลกรัม และ 109.09 บาทต่อกิโลกรัมตามลำดับ ทำให้มีรายได้เฉลี่ยเป็นจำนวนเท่ากับ 10,614.24 บาท 10,845.14 บาท และ 11,405.36 บาท ตามลำดับ และมีกำไรจำนวนเท่ากับ 4,143.55 บาท 5,022.69 บาท และ 5,894.63 บาท ตามลำดับ ซึ่งฟาร์มเพาะเลี้ยงที่มีกำไรสูงสุดได้แก่ ฟาร์มเพาะเลี้ยงขนาดใหญ่

ผลผลิตเฉลี่ยต่อก่อนเห็ดหอม 1,000 ก้อน ของการเพาะเลี้ยงเห็ดหอมในอำเภอคอยสะเกิด มีผลผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 103.67 กิโลกรัม มีราคาซื้อขายเฉลี่ยเท่ากับ 105.68 บาทต่อกิโลกรัม ทำให้ผลตอบแทนเฉลี่ยของผู้เพาะเลี้ยงเห็ด ในอำเภอคอยสะเกิดเป็นจำนวนเท่ากับ 10,955.85 บาท และกำไรเฉลี่ย เป็นจำนวนเงินเท่ากับ 5,200.95 บาท

อัตราส่วนทางการเงินและระยะเวลาคืนทุนของการเพาะเลี้ยงขนาดเล็ก ฟาร์มเพาะเลี้ยงขนาดกลาง ฟาร์มเพาะเลี้ยงขนาดใหญ่ มีอัตราส่วนกำไรต่อต้นทุนเท่ากับร้อยละ 64.04 86.26 และ 106.97 ตามลำดับ อัตราส่วนกำไรต่อยอดขายเท่ากับร้อยละ 39.04 46.31 และ 51.68 ตามลำดับ อัตราส่วนผลตอบแทนจากการลงทุนเท่ากับ ร้อยละ 161.52 274.36 และ 200.06 ตามลำดับและมีระยะเวลาคืนทุนประมาณ 9 เดือน 5 เดือน และ 6 เดือน ตามลำดับ

สำหรับอัตราส่วนทางการเงินและระยะเวลาคืนทุนของการเพาะเลี้ยงเห็ดหอมในอำเภอคอยสะเกิด มีอัตราส่วนกำไรต่อต้นทุน จำนวนเท่ากับ ร้อยละ 90.37 อัตราส่วนกำไรต่อยอดขาย จำนวนเท่ากับร้อยละ 47.47 อัตราส่วนผลตอบแทนจากการลงทุน มีจำนวนเท่ากับ ร้อยละ 189.01 และมีระยะเวลาคืนทุนประมาณ 7 เดือน จากอัตราส่วนดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้เพาะเลี้ยงเห็ดหอมในอำเภอคอยสะเกิด มีกำไรจากการเพาะเลี้ยงเห็ดหอมสูงเมื่อเทียบกับการลงทุน ส่งผลต่อผลตอบแทนจากการลงทุนที่สูงและมีการคืนทุนอย่างรวดเร็ว

ส่วนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคของผู้เพาะเลี้ยงเห็ดหอมในอำเภอคอยสะเก็ด

จากการศึกษาพบว่า ผู้เพาะเลี้ยงเห็ดหอมส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจในราคาจำหน่าย เป็นจำนวน 30 ราย คิดเป็นร้อยละ 78.95

ด้านการจัดจำหน่าย ผู้เพาะเลี้ยงเห็ดหอมส่วนใหญ่มีวิธีการจัดจำหน่าย โดยมีพ่อค้ามารับซื้อที่ฟาร์มเพาะเลี้ยงเป็นจำนวน 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 47.37 และส่วนใหญ่มีวิธีการจำหน่ายโดยแบ่งตามเกรดของดอกเห็ด

ปัญหาด้านผลผลิตของผู้เพาะเลี้ยงเห็ดหอม พบว่าปัญหาส่วนใหญ่ที่พบ คือ เพาะเห็ดหอมแล้วเห็ดหอมไม่ออกดอก จำนวน 28 ราย คิดเป็นร้อยละ 73.68 รองลงมาคือดอกเห็ดหอมที่ได้มีขนาดเล็ก เพราะผู้เพาะเลี้ยงขาดความรู้ความเข้าใจในการดูแลเห็ดหอม

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการจำหน่าย ส่วนใหญ่ผู้เพาะเลี้ยงถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลางเป็นจำนวน 20 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.63 ดังนั้นรัฐบาลจึงควรเข้ามาช่วยเหลือในด้านการควบคุมราคาดังกล่าว

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาดัชนีทุนและผลตอบแทนของการเพาะเลี้ยงเห็ดหอม ในอำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยการใช้แบบสอบถามผู้เพาะเลี้ยงเห็ดหอมจำนวน 38 ราย พบว่า

1. แม้การเพาะเลี้ยงเห็ดหอมจะให้ผลตอบแทนจากการเพาะเลี้ยงสูงแต่ปัญหาด้านผลผลิตที่ได้ไม่แน่นอน เช่น ปัญหาเพาะเห็ดแล้วเห็ดไม่ออกดอก ดอกเห็ดมีขนาดเล็ก เพราะการเพาะเห็ดต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ เช่น ปัจจัยด้านสภาพภูมิอากาศ หากอากาศร้อนคุณภาพดอกเห็ดจะน้อยลงออกดอกน้อยลง โรคเชื้อราต่างๆ เช่น ราสีเขียวและราสีส้มทำให้เส้นใยเห็ดไม่เดิน เห็ดไม่ออกดอก รวมถึงปัญหาศัตรูและแมลงที่กัดทำลายดอกเห็ด ส่งผลให้เกิดผลขาดทุนได้ ผู้เพาะเลี้ยงเห็ดหอมจึงต้องมีความรู้ความชำนาญและต้องใส่ใจดูแลเห็ดอย่างใกล้ชิด

2. ด้านตลาด คุณภาพของเห็ดหอมมีผลต่อราคา แต่ปัญหาที่พบคือฟาร์มส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกล มักประสบกับปัญหาด้านการขนส่งที่ไม่สะดวกทำให้เห็ดหอมเสื่อมคุณภาพ อาจทำให้จำหน่ายได้ในราคาที่ต่ำลงและหากผลผลิตน้อยก็ไม่คุ้มค่าต่อการขนส่ง ผู้เพาะเลี้ยงจึงต้องมีวิธีการขนส่งถูกต้อง และมีวิธีการเก็บผลผลิตที่ดี เช่น การแปรรูปเป็นเห็ดหอมแห้ง หรือนำไปเป็นส่วนประกอบของอาหารในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น

3. ด้านเงินลงทุน การเพาะเลี้ยงเห็ดหอมต้องใช้เงินลงทุนสูง ผู้เพาะเลี้ยง โดยเฉพาะฟาร์มเพาะขนาดเล็กล้วนมีความต้องการกู้ยืมเงินเพื่อขยายกิจการเป็นจำนวนมาก

จากปัญหาตามที่กล่าวมารัฐบาลควรเข้ามามีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มผู้เพาะเลี้ยงเห็ดหอมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- การให้ความรู้ในการเพาะเลี้ยงเห็ดหอม ในรูปการให้ข้อมูลข่าวสาร ทางด้านการตลาด, การบริหารฟาร์ม และสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยด้านเทคโนโลยีการผลิตเพื่อลดต้นทุน เช่น การลดปริมาณถุงเสียจากการนึ่ง การเพิ่มผลผลิตต่อถุง การศึกษาเรื่องอาหารเสริม การลดปัญหาการแพร่ระบาดของศัตรูเห็ด เป็นต้น

- ส่งเสริมกลุ่มเพาะเลี้ยงเห็ดหอม เนื่องจากการรวมกลุ่มเพาะเลี้ยงเห็ดหอมสามารถลดต้นทุนในการดำเนินการและการผลิตได้ เช่น การแบ่งหน้าที่กันในการผลิต หัวเชื้อ การดำเนินการด้านการตลาด เป็นการลดค่าใช้จ่ายและแรงงานลงไปได้ ซึ่งรัฐบาลสามารถให้ความช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึงมากกว่าการช่วยเหลือผู้เพาะเลี้ยงเห็ดในลักษณะรายเดียว

- ให้ความช่วยเหลือในด้านเงินทุนในรูปเงินกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำ การให้เงินช่วยเหลือแก่ผู้เพาะเลี้ยง หรือให้เงินทุนสนับสนุนกิจกรรมเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงเห็ดหอม เป็นต้น

จากการศึกษาในเรื่องต้นทุนและผลตอบแทนของการเพาะเลี้ยงเห็ดหอม ในอำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและขอบเขตพื้นที่ที่ศึกษา ซึ่งเลือกศึกษาในพื้นที่อำเภอคอยสะเกิด ทั้งที่ในภาคเหนือมีพื้นที่เพาะเลี้ยงเห็ดหอมในเขตพื้นที่หลายจังหวัด ซึ่งสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ แหล่งน้ำ รวมทั้งปัจจัยการผลิตมีผลต่อต้นทุนของการเพาะเลี้ยง อาจส่งผลให้ผลตอบแทนที่ได้แตกต่างไปจากการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งผู้ลงทุนต้องพึงระวังในเรื่องของสมมติฐานและสภาพการณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษาประกอบกับการพิจารณาในเรื่องของการลงทุนเพาะเลี้ยงเห็ดหอมควบคู่ไปด้วย